

# SÉNAT DE BELGIQUE

---

SESSION DE 1996-1997

---

2 JUILLET 1997

---

## Projet de loi sur les faillites

---

*Procédure d'évocation*

---

**AMENDEMENTS**  
déposés après renvoi  
par la séance plénière

N° 165 DE M. HATRY

Art. 142

**Supprimer cet article.**

Justification

Comme l'indiquait le député S. De Clerck dans son amendement n° 90 (Doc. n° 631/10-91/92) au projet 631/1-91/92, cet

---

*Voir:*

**Documents du Sénat:**

**1-499 - 1996/1997:**

N° 1: Projet transmis par la Chambre des représentants.

N°s 2 à 9: Amendements.

N° 10: Rapport.

N° 11: Rapport: Textes adoptés comparatifs.

N° 12: Texte adopté par la commission.

N° 13: Amendements.

N° 14: Amendements.

N° 15: Texte adopté par la commission après renvoi par la séance plénière.

N° 16: Article amendé en séance plénière.

# BELGISCHE SENAAAT

---

ZITTING 1996-1997

---

2 JULI 1997

---

## Ontwerp van faillissementswet

---

*Evocatieprocedure*

---

**AMENDEMENTEN**  
ingediend na de terugzending  
door de plenaire vergadering

Nr. 165 VAN DE HEER HATRY

Art. 142

**Dit artikel doen vervallen.**

Verantwoording

Zoals volksvertegenwoordiger S. De Clerck heeft aangestipt in zijn amendement nr. 90 (Stuk nr. 631/10-91/92) op ontwerp

---

*Zie:*

**Gedr. St. van de Senaat:**

**1-499 - 1996/1997:**

Nr. 1: Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Nrs. 2 tot 9: Amendementen.

Nr. 10: Verslag.

Nr. 11: Verslag: Vergelijking aangenomen teksten.

Nr. 12: Tekst aangenomen door de commissie.

Nr. 13: Amendementen.

Nr. 14: Amendementen.

Nr. 15: Tekst aangenomen door de commissie na de terugzending door de plenaire vergadering.

Nr. 16: Artikel geamendeerd in plenaire vergadering.

article introduit dans le droit belge l'infraction «d'abus de biens sociaux». L'introduction de cette infraction ne se justifie pas, et ce pour deux raisons essentielles.

Tout d'abord, le droit positif permet des mesures de répression des agissements illicites dont se rendraient coupables les dirigeants de droit ou de fait de sociétés ou d'associations.

Les comportements illicites que le législateur entend viser par l'infraction relèvent déjà de l'abus de confiance, puni en application de l'article 491 du Code pénal. Il appert de la jurisprudence que la soustraction d'une partie de l'actif à son but social pour en faire un usage différent de celui qui devrait en être fait normalement ainsi que l'usage de biens sociaux tout à fait contraire à l'objectif social et à l'intérêt de la personne morale peuvent constituer l'élément matériel de la notion de détournement, caractéristique de l'abus de confiance. Cette définition recouvre le détournement commis par un dirigeant; on en retrouve de nombreuses applications dans la jurisprudence belge.

Outre l'abus de confiance, il y a également la banqueroute frauduleuse, visée à l'article 577, 2<sup>o</sup>, du livre III du Code de commerce, qui permet de réprimer le détournement ou la dissimulation d'actif. Sur la base de la banqueroute frauduleuse, le curateur et les créanciers pourront obtenir la condamnation du failli ou des organes des sociétés faillies pour faits illicites de cette nature depuis la date de la cessation de paiement telle qu'elle est fixée, en toute indépendance, par la juridiction répressive.

En plus de ces incriminations pénales, il existe également d'autres lois qui permettent de punir les dirigeants de sociétés. C'est le cas de l'article 62 des lois coordonnées sur les sociétés commerciales, qui règle la question de la responsabilité des administrateurs, ainsi que de l'article 60 des lois précitées, qui concerne l'opposition d'intérêts au sein de la société.

Deuxièmement, l'infraction que l'on propose d'insérer dans le Code pénal, inspirée directement du droit français, risque de provoquer de grandes incertitudes et d'engendrer une insécurité juridique dont le droit français donne l'exemple, sans que ces graves inconvénients soient justifiés par la nécessité réelle de créer une nouvelle infraction spécifique.

Pour toutes les raisons précitées, nous estimons qu'il faut supprimer l'article 142 du projet à l'examen.

## N<sup>o</sup> 166 DE M. HATRY

(Premier amendement subsidiaire)

### Art. 142

**À l'article 492bis en projet, entre les mots «contraire à l'intérêt» et les mots «de celle-ci», insérer le mot «patrimonial».**

#### Justification

Il convient d'éviter toute dérive qui pourrait découler d'une interprétation trop extensive du texte en projet, et notamment de la notion «d'intérêt de la société». Cette notion est particulièrement difficile à cerner. Jusqu'où va-t-elle? Résume-t-elle, par exemple, le crédit moral de la société?

nr. 631/1-91/92, voorziet dit artikel in de invoering in het Belgisch recht van het misdrijf «misbruik van vennootschapsgoederen». De invoering van dit misdrijf is om twee essentiële redenen verantwoord.

Ten eerste bevat het positief recht maatregelen waardoor het mogelijk is de ongeoorloofde gedragingen te bestraffen waaraan bestuurders in rechte of in feite van vennootschappen of verenigingen zich schuldig kunnen maken.

De ongeoorloofde gedragingen die de wetgever met het misdrijf beoogt, vallen reeds onder het misbruik van vertrouwen, dat bestraft wordt krachtens artikel 491 van het Strafwetboek. Volgens de rechtspraak kan het materiële element van het begrip verduistering, dat kenmerkend is voor het misbruik van vertrouwen, immers bestaan uit de onttrekking van een deel van het actief aan zijn maatschappelijke bestemming door er anderszins gebruik van te maken dan er normaal van zou moeten worden gemaakt, en uit het gebruik van de goederen van de vennootschap op een wijze die regelrecht indruist tegen het belang van de vennootschap en het belang van de rechtspersoon. Met deze definitie kan de door een bestuurder gepleegde verduistering worden bestreken; toepassingen ervan komen in de Belgische rechtspraak vaak voor.

Bovendien is er naast het misbruik van vertrouwen, de bedrieglijke bankbreuk, bedoeld in artikel 577, 2<sup>o</sup>, boek III van het Wetboek van koophandel, op grond waarvan het verduisteren of verbergen van activa kan worden bestraft. Op grond van bedrieglijke bankbreuk kunnen de curator en de schuldeisers de veroordeling van de gefailleerde of van de organen van gefailleerde vennootschappen verkrijgen wegens ongeoorloofde handelingen van die aard sinds de datum van staking van betaling zoals die, volkomen onafhankelijk, is vastgesteld door de strafrechter.

Naast deze bestaande strafrechtelijke incriminaties zijn er nog andere wetten die bestraffing van bestuurders mogelijk maken. Dat is het geval met artikel 62 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, dat de aansprakelijkheid van de bestuurders regelt, en met artikel 60 van de voornoemde wetten, dat de tegenstrijdigheid van belangen in de vennootschap regelt.

Ten tweede zou het voorgestelde misdrijf, dat rechtstreeks geïnspireerd is op het Franse recht, grote onzekerheden kunnen teweegbrengen alsook een rechtsonzekerheid waarvan het Franse recht voorbeelden geeft, zonder dat deze ernstige nadelen gerechtvaardigd worden door de reële noodzaak om een nieuw bijzonder misdrijf te creëren.

Om die redenen dient artikel 142 van het wetsontwerp te worden geschrapt.

## Nr. 166 VAN DE HEER HATRY

(Eerste subsidiair amendement)

### Art. 142

**In het voorgestelde artikel 492bis het woord «belangen» vervangen door het woord «vermogensbelangen».**

#### Verantwoording

Men dient te voorkomen dat een te ruime interpretatie van het ontwerp en met name van het begrip «belang van de vennootschap» aanleiding kan geven tot ontspringen. Het is bijzonder moeilijk dit begrip te omlijnen. Wat is de strekking ervan? Dekt dit begrip bijvoorbeeld het morele krediet van de vennootschap?

Il semble judicieux, plutôt que de viser un « intérêt social » mal définissable, de viser les intérêts patrimoniaux de la société; cette référence, plus précise et plus complète, permet de mieux circonscrire l'étendue de l'infraction; seraient ainsi visées l'intégrité de l'actif social et la valeur de l'entreprise pour ses différents ayants droit.

#### N° 167 DE M. HATRY

(Deuxième amendement subsidiaire)

##### Art. 142

#### **Compléter l'article 492bis en projet par un second alinéa, libellé comme suit :**

« Pour l'application du présent article, l'acte incriminé est excusé s'il est établi que l'opération était dictée par un intérêt économique, social ou financier du groupe d'entreprises dont la personne morale fait partie et que les charges imposées à celle-ci par l'acte incriminé n'excédaient pas ses possibilités financières. »

##### Justification

Il est indispensable d'apporter une solution au problème spécifique des groupes de sociétés. Encore que ce concept ne soit pas juridiquement bien défini en droit belge, il constitue une réalité de la vie économique et du monde des affaires, réalité qui s'impose d'ailleurs de plus en plus dans le cadre de la multinationalisation des entreprises. Il faut éviter que toute opération quelconque de transfert entre sociétés liées d'un même groupe économique ou financier soit susceptible d'être incriminée sur base de la nouvelle disposition pénale. Il existe aussi un intérêt du groupe, distinct de l'intérêt individuel de chaque société prise isolément, et il faut en tenir compte. Il ne faut pas à ce titre, risquer de voir tomber sous la qualification d'abus de biens sociaux tout concours financier apporté par les dirigeants d'une société à une autre entreprise du même groupe, surtout s'il est établi que l'opération n'a pas excédé les possibilités financières de la société. Tel est le sens du présent amendement.

#### N° 168 DE M. HATRY

(Troisième amendement subsidiaire)

##### Art. 142

Rétablir le texte de l'article 142 tel qu'il a été adopté en commission et approuvé par une majorité de celle-ci, ainsi que par le ministre de la Justice.

#### **« Un article 492bis, rédigé comme suit, est inséré dans le même Code :**

« Art. 492bis. — Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à cinq ans et d'une amende de cent francs à cinq cent mille francs, les dirigeants de droit ou de fait des sociétés commerciales et civiles ainsi que des

In plaats van te spreken over een moeilijk te definiëren « belang van de vennootschap » is het verstandiger gewag te maken van de vermogensbelangen van de vennootschap. Dat begrip is duidelijker en vollediger en maakt een betere begrenzing van het misdrijf mogelijk: daaronder vallen onder meer de integriteit van de activa en de waarde van de onderneming voor haar verschillende rechthebbenden.

#### Nr. 167 VAN DE HEER HATRY

(Tweede subsidiair amendement)

##### Art. 142

#### **Het voorgestelde artikel 492bisaanvullen met een tweede lid, luidende :**

« Voor de toepassing van dit artikel is de strafbaar gestelde handeling verschoonbaar indien bewezen wordt dat de transactie ingegeven was door een economisch, maatschappelijk of financieel belang van de groep van ondernemingen waarvan de rechtspersoon deel uitmaakt en dat de lasten die de strafbaar gestelde handeling meebrengt, zijn financiële draagkracht niet te boven gaan. »

##### Verantwoording

Men moet een oplossing vinden voor het specifieke probleem van de groepen van vennootschappen. Hoewel dit concept in het Belgische recht niet nauwkeurig gedefinieerd is, komt het als zodanig voor in het bedrijfsleven en in het zakenleven, vooral nu bedrijven steeds vaker deel uitmaken van multinationale ondernemingen. Men dient te voorkomen dat overdrachten van welke aard dan ook tussen vennootschappen die deel uitmaken van een zelfde economische of financiële groep, strafbaar kunnen worden gesteld op grond van de nieuwe strafbepaling. Er bestaat ook een groepsbelang, dat verschillend is van het individuele belang van elke vennootschap apart, en men moet daar rekening mee houden. Daarom moet men opletten dat men niet elke financiële bijdrage van een vennootschap in een andere onderneming van dezelfde groep bestempelt als misbruik van goederen van de vennootschap, vooral indien bewezen wordt dat de transactie de financiële draagkracht van de vennootschap niet te boven is gegaan. Dat is het doel van dit amendement.

#### Nr. 168 VAN DE HEER HATRY

(Derde subsidiair amendement)

##### Art. 142

De tekst van artikel 142 herstellen, zoals die door een meerderheid van de Commissie is aangenomen en waarmee de minister van Justitie heeft ingestemd.

#### **« In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 492bis ingevoegd, luidende :**

« Art. 492bis. — Met gevangenisstraf van een maand tot vijf jaar en met geldboete van honderd frank tot vijfhonderdduizend frank worden gestraft de bestuurders, in feite of in rechte, van burgerlijke

*associations sans but lucratif qui, dans le but de porter préjudice à la personne morale et aux créanciers ou aux associés ou membres, ont fait, à des fins personnelles, des biens ou du crédit de la personne morale un usage frauduleux qu'ils savaient significativement préjudiciable à celle-ci.*

*Les coupables peuvent, de plus, être condamnés à l'interdiction, conformément à l'article 33.»*

Paul HATRY.

N° 169 DE MME DELCOURT-PÊTRE

Art. 142

**Remplacer cet article par ce qui suit :**

*«Art. 142. — Un article 492bis, rédigé comme suit, est inséré dans le même Code :*

*«Art. 492bis. — Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à 5 ans et d'une amende de 100 francs à 500 000 francs, les dirigeants de droit ou de fait des sociétés commerciales et civiles ainsi que des associations sans but lucratif qui, par l'usage des biens ou du crédit de la société, auront frauduleusement porté atteinte aux intérêts patrimoniaux de celle-ci, à des fins d'enrichissement personnel, de manière directe ou par le biais d'une autre personne morale.*

*Les coupables peuvent, de plus, être condamnés à l'interdiction conformément à l'article 33.»*

Justification

Ce texte permet de proposer une alternative aux textes tels qu'adoptés par la Chambre et par la commission de la Justice du Sénat, qui tous deux étaient insatisfaisants.

a) Le texte voté par la Chambre est un texte fortement inspiré par le droit français. Or l'abus de biens sociaux pose problème en France, dans la mesure où les textes ont donné cours à une interprétation extensive qui est vivement critiquée par la doctrine.

b) D'autre part, le texte tel que voté par la commission de la Justice du Sénat est totalement inapplicable, puisqu'il requiert l'intention de nuire dans le chef du prévenu. Dans la plupart des cas où un gérant indélicat s'enrichit, peu lui importe les conséquences au niveau de la personne morale.

Le texte proposé requiert :

— «un usage frauduleux» du crédit ou des biens de l'entreprise;

*en handelsvennootschappen, alsook van verenigingen zonder winst oogmerk, die met het oogmerk schade toe te brengen aan de rechtspersoon en aan de schuldeisers of de vennoten, respectievelijk de leden, voor persoonlijke doeleinden van de goederen of van het krediet van de rechtspersoon bedrieglijk gebruik gemaakt hebben waarvan zij wisten dat het op betekenisvolle wijze in het nadeel van de rechtspersoon was.*

*De schuldigen kunnen daarenboven veroordeeld worden tot ontzetting van hun rechten overeenkomstig artikel 33.»*

Nr. 169 VAN MEVROUW DELCOURT-PÊTRE

Art. 142

**Dit artikel vervangen als volgt :**

*«Art. 142. — In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 492bis ingevoegd, luidende :*

*«Art. 492bis. — Met gevangenisstraf van een maand tot vijf jaar en met geldboete van honderd frank tot vijfhonderdduizend frank worden gestraft de bestuurders, in feite of in rechte, van burgerlijke en handelsvennootschappen, alsook van verenigingen zonder winst oogmerk die door gebruik te maken van de goederen of van het krediet van de vennootschap, op bedrieglijke wijze nadeel hebben berokkend aan de vermogensbelangen van de vennootschap met het oog op persoonlijke verrijking, zowel rechtstreeks als door middel van een andere rechtspersoon.*

*De schuldigen kunnen daarenboven veroordeeld worden tot ontzetting van hun rechten overeenkomstig artikel 33.»*

Verantwoording

Deze tekst kan een alternatief bieden voor de teksten die zijn aangenomen door de Kamer en door de Senaatscommissie voor de Justitie. Beide teksten gaven geen bevrediging.

a) De tekst die de Kamer aangenomen heeft, is sterk geïnspireerd door het Franse recht. Het misbruik van vennootschapsgoederen levert in Frankrijk evenwel problemen op aangezien de teksten aanleiding hebben gegeven tot een ruime interpretatie, wat door de rechtsleer sterk bekritiseerd wordt.

b) De door de Senaatscommissie voor de Justitie aangenomen tekst kan totaal niet toegepast worden aangezien vereist wordt dat de verdachte het oogmerk heeft om schade toe te brengen. Wanneer een oneerlijke bestuurder zich verrijkt, kan het hem in de meeste gevallen weinig schelen welke gevolgen dit heeft voor de rechtspersoon.

In de voorgestelde tekst worden vereist :

— «een bedrieglijk gebruik» van het krediet of de goederen van de onderneming;

— «des fins d'enrichissement personnel direct ou par le biais d'une personne morale».

L'enrichissement d'un gérant de société peut se faire directement mais aussi indirectement par le biais d'autres sociétés.

La formulation proposée permet de concilier les interactions légitimes entre sociétés d'un même groupe, et ne tolérant pas l'enrichissement personnel par le biais d'autres sociétés...

— «porté atteinte aux intérêts patrimoniaux». La prévention ne requiert pas l'intention de nuire mais exige une atteinte effective aux intérêts de la personne morale.

Andrée DELCOURT-PÊTRE.

N° 170 DE M. HATRY

Art. 142

**À l'article 492bis en projet, remplacer les mots «à des fins personnelles ou pour favoriser» par les mots «en vue de se procurer un avantage personnel significatif ou de procurer semblable avantage à».**

Justification

Voir la justification de l'amendement n° 81. Il s'agit d'éviter une interprétation trop extensive de la nouvelle infraction en veillant à ce que l'abus de biens sociaux ne soit pas invoqué à tout bout de champ, dès lors que les fins poursuivies ne viseraient ou n'auraient pour effet que de procurer à son auteur un avantage minimum ou purement symbolique.

Veut-on vraiment poursuivre, par le biais de cette disposition, le président d'une société multinationale qui aurait fait appel au jardinier de l'entreprise pour tailler ses rosiers une fois l'an?

Nous proposons dès lors qu'une des conditions de l'infraction soit la constatation que le fait incriminé a engendré un avantage significatif dans le chef de son auteur.

N° 171 DE M. HATRY

Art. 142

**À l'article 492bis en projet, remplacer les mots «dans laquelle ils étaient intéressés directement ou indirectement» par les mots «dans laquelle ils exerçaient des pouvoirs effectifs de gestion ou dont ils détenaient une part significative du capital».**

Justification

Idem que pour les autres amendements déposés dans le cadre de cet article.

— «persoonlijke verrijking zowel rechtstreeks als door middel van een rechtspersoon».

De vennootschapsbestuurder kan zich rechtstreeks verrijken maar ook indirect door middel van andere vennootschappen.

In de voorgestelde formulering wordt rechtmatige wisselwerking tussen vennootschappen van een zelfde groep toegestaan maar persoonlijke verrijking door middel van andere vennootschappen wordt niet getolereerd...

— «nadeel hebben berokkend aan de vermogensbelangen». Niet het oogmerk schade toe te brengen is vereist voor het misdrijf maar wel dat aan de belangen van de rechtspersoon daadwerkelijke schade wordt berokkend.

Nr. 170 VAN DE HEER HATRY

Art. 142

**In het voorgestelde artikel 492bis de woorden «voor eigen doeleinden of om een andere rechtspersoon of een andere onderneming te bevoordelen» vervangen door de woorden «om zichzelf een aanzienlijk persoonlijk voordeel te verschaffen of om een dergelijk voordeel te verschaffen aan een andere rechtspersoon of een andere onderneming».**

Verantwoording

Zie verantwoording bij amendement nr. 81. Het is de bedoeling te voorkomen dat het nieuwe misdrijf te ruim geïnterpreteerd wordt. Men moet ervoor zorgen dat misbruik van goederen van de vennootschap niet om de haverklap opgeworpen wordt wanneer het nagestreefde doel slechts betrekking had op of aanleiding gaf tot een zeer klein of louter symbolisch voordeel voor de betrokkene.

Wil men werkelijk op grond van deze bepaling de voorzitter van een multinationale onderneming vervolgen die een beroep heeft gedaan op de tuinier van de onderneming om eens per jaar zijn rozen te snoeien?

Wij stellen dan ook voor als voorwaarde te bepalen dat het strafbaar gestelde feit de betrokkene een aanzienlijk voordeel moet hebben opgeleverd.

Nr. 171 VAN DE HEER HATRY

Art. 142

**In het voorgestelde artikel 492bis de woorden «waarin zij rechtstreeks of onrechtstreeks belang hebben» vervangen door de woorden «waarin zij daadwerkelijk bestuurlijke macht uitoefenen of waarvan zij een aanzienlijk deel van het kapitaal bezitten».**

Verantwoording

Zelfde verantwoording als voor de amendementen die op dit artikel ingediend zijn.

Il s'agit d'éviter que l'on puisse donner une définition trop extensive de la nouvelle infraction en l'appliquant à de trop nombreux actes insignifiants.

Paul HATRY.

N° 172 DU GOUVERNEMENT

Art. 142

**Remplacer cet article par ce qui suit :**

«Art. 142. — Un article 492bis, rédigé comme suit, est inséré dans le même Code :

«Art. 492bis. — Sont punis d'un emprisonnement d'un mois à cinq ans et d'une amende de cent francs à cinq cent mille francs, les dirigeants de droit ou de fait des sociétés commerciales et civiles ainsi que des associations sans but lucratif qui, avec une intention frauduleuse et à des fins personnelles, directement ou indirectement, ont fait des biens ou du crédit de la personne morale un usage qu'ils savaient significativement préjudiciable aux intérêts patrimoniaux de celle-ci et à ceux de ses créanciers ou associés.

Les coupables peuvent, de plus, être condamnés à l'interdiction, conformément à l'article 33.»

Het is de bedoeling te voorkomen dat men een te ruime definitie van het nieuwe misdrijf kan toepassen op tal van onbeduidende feitjes.

Nr. 172 VAN DE REGERING

Art. 142

**Dit artikel vervangen als volgt :**

«Art. 142 — In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 492bis ingevoegd, luidende :

«Art. 492bis. — Met gevangenisstraf van een maand tot een vijf jaar en met geldboete van honderd frank tot vijfhonderduizend frank worden gestraft de bestuurders, in feite of in rechte, van burgerlijke en handelsvennootschappen, alsook van verenigingen zonder winstoogmerk, die met bedrieglijk opzet en voor persoonlijke rechtstreekse of indirecte doeleinden gebruik hebben gemaakt van de goederen of van het krediet van de rechtspersoon, hoewel zij wisten dat zulks op betekenisvolle wijze in het nadeel was van de vermogensbelangen van de rechtspersoon en van die van zijn schuldeisers of vennoten.

De schuldigen kunnen daarenboven veroordeeld worden tot ontzetting van hun rechten overeenkomstig artikel 33.»